

Euskadiko belaunaldien arteko harremanen etorkizunari buruzko elkarrizketa eta eztabaida publikoa bilatzea

Javier Yanguas eta Joseba Zalakain

2023ko iraila

COLECCIÓN
ERRONKAK 2
BILDUMA

Erronkak argitalpen bildumaren aurkezpena

Argitalpen bilduma honen helburua 2030 Agendak munduaren historiaren une zehatz honetan planteatzen dizkigun erronka handiak hobeto ulertzeko eta horiei aurre egiteko argudioak eskaintzea da. Azken batean, egungo bidegurutzearen erdian, hausnarketa partekaturako gune bat sortzea. *Erronkak* bildumaren xede hori argitalpen bakoitzaren ezaugarri izango diren irizpideen arabera garatuko da.

Lehenik eta behin, eta esan bezala, zenbaki bakoitzean jorratuko den gaiak Garapen Jasangarrirako Helburuei lotutako erronka handienetako bati helduko dio. Gai bakoitzaren trataera horrek bi irizpide bete beharko ditu: horien esanahia eta garrantzia ulertzen laguntzea, eta eskatzen dituen eraldaketa praktikoak ulertzen laguntzea.

Bilduma honetan argitaratzen diren idazkien estiloa honako hau izango da: gizarte osoarentzat helburu garrantzitsu eta/edo premiazko gisa duten garrantziagatik, konplexuak izan daitezkeen gaiak pedagogikoki azaltzea eta "deskonposatzea". Helburu horiek ezagutzea eta ulertzea merezi dute, herritarren inplikazioa izan dezaten, eta gizarte-kontratu baliagarri baten parte izan daitezke.

Dibulgazio-helburu beraren ildotik, *Erronkak* argitalpen-bilduman erreproduzituko diren dokumentuen luzapena gehienez 11.000 hitzetara mugatuko da. Hau da, gehienez 20 orrialdeko testu-formatu honetan.

Bilduma hau zinegotzien, alkateen, erakunde guztietako kargu publikoen, administrazio guztietako teknikarien, edozein hezkuntza-eremutako irakasleen edo gizarte zibileko erakundeetako kide diren pertsonen jarduerarako baliagarria izateko pentsatuta dago. Azken finean, argitalpen-bilduma honek informazio- eta dokumentazio-iturri izan nahi du 2030 Agendaren esparruaren inguruko guztia gehiago eta hobeto ezagutu nahi duen edozein pertsonarentzat edo erakunderentzat.

Bildumaren bigarren ale honetan, trantsizio edo eraldaketa soziala deitu izan denari buruzko eztabaidaren alderdi ugarietako bat jorratzen da. Javier Yanguas eta Joseba Zalakain egileek "Euskadiko belaunaldien arteko harremanen etorkizunari buruzko elkarrizketa eta eztabaida publikoa bilatzea" izenburua jarri diote lan honi. Arrazoiei, ondorioei eta belaunaldien arteko desberdintasuna edo arrakala esaten zaion horri emandako erantzunei buruzko hausnarketa iradokitzailea egitera gonbidatzen gaituzte.

Argitalpen bakoitzean azaltzen diren analisisiek, gogoetek, argudioek edo proposamenek ez dute nahitaez Eusko Jaurlaritzaren ikuspuntua adieraziko, egileena bakarrik baizik. Nolanahi ere, alde zuretik ziurtatu behar da horiek guztiak gogoeta-ariketa zintzoak izango direla, eta eztabaida eta deliberazio partekaturako oinarria izango direla, ekintza itunduko espazioak bilatzean.

Trantsizio Sozialaren eta 2030 Agendaren Idazkaritza Nagusia

2023ko iraila

1. Sarrera

Lan honek belaunaldien arteko harremanen egoerari heltzen dio, bai nazioarteko ikuspegitik, bai EAEko errealtatetik, eta bi ikuspegi osagarritatik: kuantitatiboa eta kualitatiboa.

Ikuspegi kuantitatibotik, aurrean ditugun erronkak aztertzen dira, bai belaunaldien arteko harremanei dagokienez, bai belaunaldien arteko ekitateari dagokionez. Azterketa kualitatiboa aurrekoaren osagarria da, eta belaunaldien arteko harremanen alderdi jakin batzuen "bizipena" (iritziak, pertzepzioak...) eta informazio garrantzitsu osagarria helarazi nahi dira, irakurleari harreman horien garrantzia eta esanahia ulertzen laguntzeko.

Zehazki, lehenengo zatian, alderdi demografikoak eta belaunaldien arteko desberdintasunekin lotuta daudenak aztertuko ditugu, belaunaldien arteko desberdintasunekin lotutako bizi-baldintzei dagokienez; baita harreman-patroien aldaketak ere, belaunaldien arteko bizipenaren alderdi subjektiboak aztertuz. Bigarren zatian, belaunaldien arteko harremanen funtsezko alderdi batzuei buruz EAEn dagoen ebidentzia enpiriko eskasa aztertuko dugu, baita gizarte-babeseko ereduaren egungo diseinuak belaunaldien arteko justiziaren ikuspegitik dituen inplikazioak ere.

Lehenik eta behin, artikulua azken urteetan belaunaldien arteko harremanei dagokienez izandako aldaketak berrikusten ditu, demografiaren, gizarte-psikologiaren eta bizi-baldintzen ikuspegitik. Ondoren, egungo egoera aztertzen da, belaunaldien arteko itunaren hiru ardatzei dagokienez: belaunaldien arteko zaintzak, belaunaldi batzuen eta besteen arteko harremanak, eta gizarte-babeseko ereduaren artikulazioa. Zehazki, EAEko gizarte-politikek 2030 Agendaren esparruan inbertsio sozialaren paradigmara egiten duten aldaketa aztertzen da.

Artikuluaren amaieran gomendio batzuk daude, Euskadin belaunaldien arteko ituna berreraikitzeko bidean aurrera egiteko.

2. Abiapuntuko egoera: zer gertatzen ari da?

2.1. Aldaketak panorama demografikoan

Ikuspegi demografikotik, hiru fenomeno berezik bat egiten dute denboran. Alde batetik, biztanleriaren adinaren araberrako egituraren aldaketa, zahartze demografiko gaizki deritzona. Horren gainean, zenbait alderdi bereizgarri nabarmendu behar dira:

- 1980. eta 2015. urteen artean, bizi-itxaropenak 7,2 urte egin zuen gora, batez beste, ELGA¹ osoan. Europar Batasunean, 60ko hamarkadatik gaur egun arte, bizi-itxaropena bi urte baino gehiago handitu da hamarkada bakoitzeko.
- Europako ugalkortasun-tasak, Eurostaten² datuen arabera, 1,55 ingurukoak dira (seme-alabak emakumeko), hau da, ordezkapen-maila famatua (2,1) baino askoz txikiagoak. Bestela esanda, immigrazioz ezean, biztanleria galtzen dugu.

Bestetik, lan egiteko adinean dauden pertsonen kopurua murriztea adineko pertsona bakoitzeko. 1980an lan egiteko adinean (20-64 urte) zeuden bost pertsona 65 urtetik gorako pertsona bakoitzeko ELGAren batez bestekorako; 2015ean, lan egiteko adinean zeuden 3,5 pertsona 65 urtetik gorako pertsona bakoitzeko. 2080an, ratioa 1,6 ingurukoa izango dela kalkulatu da. Hau da, lan egiteko adinean dauden 100 pertsonako, 62k baino gehiagok 65 urte edo gehiago izango dituzte.

Hirugarrenik, familia-dinamiketan izandako aldaketen ondorioz³, batez ere familia-ohituretan eta -tradizioetan, bizi-ibilbideak ez dira hain mugatuak eta indibidualagoak dira, eta ondorio sakonak dituzte familia-ereduan eta belaunaldien arteko harremanetan, oraindik zehazten zailak baitira. Europako datu batzuk:

1 OECD, «Preventing Ageing Unequally». 2017, [Linean]. Eskuragarri: <https://www.oecd-ilibrary.org/content/publication/9789264279087-en>.

2 Eurostat, «Key Figures on Europe: 2020 Edition», 2020.

3 Eurostat, «Being young in Europe today». 2020.

- 1965 eta 2017 artean ia hirukoiztu diren dibortzioen kopuruak gora egin du;
- ezkontzen tasa gordina erdira murriztu da;
- lehen aldiz ezkontzeko batez besteko adina lau urte baino gehiago handitu da 1998 eta 2018 artean;
- lehen seme-alaba izateko adina atzeratu egin da (31 urtera Espainian, 28,8 urtera Europan, batez beste);
- ezkontzaz kanpo jaiotako seme-alaben kopuruak gora egin du: % 22,9tik (1998) % 41,6ra (2018);
- guraso bakarreko etxekoen unitateen gorakada, baita seme-alabarik gabeko helduen etxe-unitateen kopurua ere 2009 eta 2019 artean, guztizko etxe-unitateak % 30,6tik % 34,6ra igoaz (gehien hazi direnak);
- gazteen emantzipazio-adinak gora egin du: Europako hegoaldeko eta ekialdeko herrialde gehienetan 30 urte beteta emantzipatu ziren gazteak (iparraldean eta erdialdean 25 urterekin, bost urte lehenago).

2.2. Aldaketak psikologiaren ikuspegitik

Ikuspegi psikologikotik, hainbat hamarkadaz geroztik, aldaketak gertatzen ari dira harreman-patroietan, eta aldaketa horiek azpimarratzea komeni da.

Alde batetik, nahiz eta inoiz ezin izan dugun bizitza partekatuko denbora gehiago bizi belaunaldien artean (anai-arrebak, lagunak...) eta belaunaldiartekoan (gurasoak, seme-alabak...), badirudi harremanekiko konpromisoa arindu egiten dela⁴, eta, beraz, hainbat egilek adierazi dute kalteberatasuna handitu egin dela, bai maila indibidualean, bai ezartzen ditugun harremanetan (belaunaldi barrukoak edo belaunaldi artekoak). Gainera, laburbilduz, honako fenomeno hauek gertatzen ari dira, batez ere belaunaldi gazteenen artean:

- Defentsa-gabezia areagotzea⁵, hau da, norberaren bizi-baldintzen eta botere-baldintzen aldaketan eragiteko hautemandako ezintasuna areagotzea gizabanako bakoitza bere bizi-proiektua nolabait zuzentzeko. Egoera horren ondorioz, huts egindako saiakeren ondoren, pertsonak aldaketa hori lortzeko gaitasunik edo tresnarik ez dutela onartzen da. Ingurunea kontrolaezina bihurtzen da, eta pertsonak sentitzen dute ez dutela eraginik beren bizitzan. Marina Garcés-ek *"Nueva ilustración radical"*⁶ lanean argi eta garbi deskribatzen du: "Parratzen dena inpotentzia bat da, norberaren bizi-baldintzetan lan egiteko eta esku hartzeko ezintasunari lotua... etsipenaren zentzu berri bat".
- Aurrekoarekin batera, paradoxikoa bada ere, zauriezintasunaren nolabaiteko fantasia sortzen da norberaren bizitza kontrolatzeko ezintasunaren erronka gisa. Babesgabetasunak eta zauriezintasunaren fantasiak pertsonen arteko harremanak oztopatzen dituzte, eta zalan-tzan jartzen dituzte elkarrekiko mendekotasuna, besteen beharra eta komunarekiko eta partekatuarekiko lotura.
- 70eko hamarkadako iraultza neoliberalaren ondorioz indibidualismoak gora egin zuen, eta horrek komunitatearekin eta besteekin elkartzeko premia txikiagoa ekarri zuen, seguru sentitzeko. Horren emaitza dira, halaber, azken urteotan ikusten ari diren bakardade- eta isolamendu-tasak.⁷
- Richard Sennet soziologo estatubatuarrek aspaldi gogoratzen zuen bezala, osotasun koherente⁸ bat osatzen ez duten esperientzia pertsonalak bizi ditugu, subjektua bere harremanetan oinarritu eta besteekin lotu ahal izateko.

4 Hirigoyen MF (2018): Las nuevas soledades. Paidós. Madril.

5 López L (2022): Invulnerables e invertebrados. Anagrama. Bartzelona.

6 Garcés M (2018): Nueva ilustración radical. Anagrama. Madril.

7 Hertz N (2020): The lonely century. Sceptrea. Londres.

8 Sennet, Richard, El País Semanal, 2018ko irailaren 2a.

- Psikologian “hutsaren klinika” deitu dena areagotzea: errealitaterik ezaren esperientziak areagotzea, ez egotearen sentsazioa, bizi-proiekturik eza, etorkizuneko proiekturik eza.⁹
- Babesgabezia-testuinguruak areagotzea.
- Funtzionaltasunak markatutako harremanak, kostu/onura terminoetan neurtuta¹⁰, non eskuzabaltasuna, mutualitatea, konpromisoa, elkarrekikotasuna, altruismoa, empatia eta antzeko balioak –harreman interdependenteen berezkoak, baita zaintza-harremanenak ere– esanahia galtzen dute, eta bete ezin den hutsune bat uzten dute.
- Riechmannek “denboraarteko miopia”¹¹ deitu zuena areagotzea: berehalako onurei lehentasuna ematea etorkizunekoei baino (“hobe bat eskuan, ez bi auzoan” itzulpen ona izango litzateke, Lola López Mondejarrek esan bezala), belaunaldien arteko justiziaren ikuspegia oztopatzen duena eta belaunaldiak urruntzen dituena, belaunaldien arteko harremanak nabarmen oztopatuz.
- Bizitza urgentzia eta berehalakoa delako sentsazioa, non lotura esanguratsuak eta konpromiso pertsonal eta kolektiboa gutxien diren; non proiektu komun eta partekatu baten eraikuntza bideraezin bihurtzen den, non interdependentzia ez den sartzen.
- “Jarduteko eta jarduteko” premia larria, etengabe egiteko premia, Coenek¹² “gehiegizko beharrak” deitu duena: norberaren eta besteen hauskortasunetik urrunduz ekintzara jotzen duten pertsonak, non ahultasunaz eta bere egoera desberdinez hitz egitea, interdependentziaz, besteez (zaintzaz, adibidez) hitz egitea gero eta gehiago eta gogaikarriagoa, ia ezinezkoa bihurtzen den.
- Riesmanek¹³ “jendetza bakartia” deitu zion: bakarrik dauden pertsonak, elkarrekin harremanik ez dutenak.

2.3. Aldaketak bizi-baldintzetan: adina desberdintasun-faktore berri gisa

Aldaketa demografiko eta psikosozial horiekin batera, egitura sozioekonomikoetan aldaketa sakonak gertatu dira, eta aldaketa horiek eragin zuzena izan dute –bai Euskadin, bai inguruko herrialdeetan– belaunaldien arteko aurreko oreketan.

Gaur egun, elkarren segidako hainbat krisik baldintzatutako testuinguru batean –lehenengoa finantza- eta higiezin-arlokoa, bigarrena osasun-arlokoa eta hirugarrena energia- eta inflazio-arlokoa– Euskadik adierazle positiboak ditu giza garapenari eta biztanleriaren bizi-baldintzei dagokienez. Krisi horien eragina gorabehera, Euskal Autonomia Erkidegoak biztanleko errenta-maila, pobrezia, desberdintasuna edo okupazioa antzekoak izaten jarraitzen du –eta, kasu batzuetan, hobeak– Euroguneko herrialde guztietakoak baino. Izan ere, maila globalean giza garapenaren maila neurtzen duen Giza Garapenaren Indizea (GGI) kontuan hartuz gero, ikus dezakegu euskal gizartea planetako garatuenen artean dagoela, Kanadaren parean eta soilik Suitzaren, Norvegiaren, Islandiaren, Hong Kongen, Australiaren, Danimarkaren, Suediaren, Irlandaren, Alemaniaren, Herbehereen, Finlandiaren, Singapurren, Belgikaren eta Zeelanda Berriaren atzetik. Espainia 27. postuan dago NBGPren txostenean, 0,905eko GGIarekin.

9 Recalcati, M (2015): Ya no es como antes. Elogio del perdón en la vida amorosa. Anagrama. Bartzelona.

10 Duportail J (2019): El algoritmo del amor: Un viaje a las entrañas de Tinder. Aurka. Madril.

11 Riechmann J (2012): Interdependientes y ecodependientes. Proteusa. Bartzelona.

12 Coen SJ (2017): Necesidad excesiva y acción defensiva narcisista. Aperturas psicoanalíticas, 44. zk.

13 Riesman, D; Glazer, N; Denney, CB (2008): La muchedumbre solitaria. Buenos Aires: Paidós (Jatorrizkoa 1950koa)

1. taula. Ongizate-adierazle orokorrak Euskadin, Espainian eta Eurogunean

	Euskadi	Espainia	Eurogunea
Giza Garapenaren Indizea (2021)	0,936	0,905	0,910*
Per capita errenta** (2021)	34.900	27.000	32.900
AROPE tasa (2022)	% 19,8	% 26,0	% 21,5
Gini indizea (2022)	26,9	32,0	29,9
Okupazio-tasa (2022)	% 68,4	% 64,4	% 69,4

Iturriak: Eurostat eta PGDI. * Euroguneke herrialdeetako GGLaren batez besteko ez-haztatua. ** BPG biztanleko, EAPn, 2021ean, Euskadin, Espainian eta EB27n.

Aurreko taulak zehatzago adierazten du Euskadik biztanleko BPGa duela, erosteko parekotasun-ahalmenetan neurtuta, Eurogunekeoa baino handiagoa, baita desberdintasun-maila (Gini indizea) eta pobrezia- eta bazterketa-arrisku (AROPE tasa) txikiagoak ere. Giza Garapenaren Indizea ere Euroguneke herrialdeetako baino handiagoa da.

Beraz, esan daiteke –bereziki aipatutako krisiak kontuan hartzen badira edo arlo horretako politika autonomikoak hedatzen hasi zirenean erregistratzen ziren langabezia, pobrezia edo hazkunde ekonomikoaren mailak¹⁴–, Euskadik pobrezia- eta desberdintasun-maila txikiei eustea lortu duela, gutxienez gure inguruko herrialde edo eskualdeekin alderatuta, eta EAEko biztanle gehienak ongizate- eta gizarteratze-egoeretan bizi direla. Zehazki, biztanleriaren % 75 ongizate-egoera oso edo ia osoan bizi da, PGDI inkestaren 2022rako datuen arabera, eta % 57,7 erabateko integrazio-egoeran, FOESSA Fundazioaren 2021eko datuen arabera.

Egoera orokor positibo hori bateragarria da, hala ere, 2008ko finantza-krisiaz geroztik pobrezia- eta desberdintasun-adierazleek izan duten bilakaera kezkagarriarekin¹⁵ eta ongizate-maila orokorretara iristeko desorekekin edo desberdintasunekin. Desoreka horietako bat da haur eta gazteen egoera sozioekonomikoak okerrera egin duela, eta gero eta alde handiagoa dagoela gazteen eta adinekoen bizi-baldintzen artean; izan ere, haien egoera –kolektibo gisa– hobetu egin da, argi eta garbi.

Bestela esanda, lehen aipatu dugun ongizatearen hazkunde orokorra ez da berdintasunez banatu adin-taldeen artean, eta ez die behar adina mesede egin gazteei –gure inguruko herrialde gehienetan bezala– Euskadin belaunaldi-arrakala gero eta handiagoa da bizi-itzaropenei eta -baldintzei dagokienez. Aurrerago adieraziko dugunez, merkatuen funtzionamenduan du jatorria arrakala horrek –bereziki, lanekoa eta etxebizitzakoa– baita gizarte-babeseke ereduaren funtzionamenduan ere. Neurri handiagoan edo txikiagoan gure inguruko herrialde guztietan gertatu bada ere, Europako hegoaldeko herrialdeetan gertatu da –besteak beste, Euskadin. Izan ere, hainbat arrazoi direla medio, desoreka hori argiago agertu da. Horrela, generoarekin, jatorriarekin edo klase sozialarekin batera, adina gure gizarteetako prekaritate-egoerak azaltzen dituzten elementu nagusietako bat da.

Laburbilduz, honako hau esan daiteke: a) konparazioaren ikuspegitik, euskal gazteen egoera –adibidez, pobrezia-egoerei dagokienez– gaur egun, Euroguneke gazteena baino okerragoa da, eta adinekoena, berriz, hobea; b) bilakaeraren ikuspegitik, Euskadiko gazteen egoerak bilakaera negatiboa izan du errentarekin, ondarearekin edo desberdintasunarekin lotutako hainbat adierazleri dagokienez, eta adinekoena, berriz, hobetu egin da; c) ondorioz, gazteen eta adinekoen arteko arrakala handitu egin da azken bi hamarkadetan Euskadin.¹⁶

14 Berdintasun, Justizia eta Gizarte Politiketako Sailaren Estatistika Organo Espezifikokoak egiten duen Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestaren arabera, ongizaterik ezaren tasa % 59,6 zen 1986an, eta % 19,6, berriz, 2020an. 1994ko lehen hiruhilekoan, langabezia-tasa % 25,8ra iritsi zen, eta 2023ko lehen hiruhilekoan, berriz, % 7,8ra.

15 2022rako Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestaren (PGDI) argitaratu berri diren datuen arabera, 2020tik 2022ra bitarteko aldira pobrezia- eta desberdintasun-indizeak orokorrean murriztu dira Euskadin. Izan ere, talde behartsuenak izan dira aldi horretan beren egoera gehien hobetu dutenak, 2008ko krisia hasi zenetik gertatutakoari kontrajarrita. Badirudi hobekuntza hori soldata-sarrerak hobetzearen eta diru-sarrerak bermatzeko sistemak duen babes-gaitasun handiagoaren ondorio dela. Nolanahi ere, biztanleriaren epe luzeko diru-sarreraren bilakaera aztertuz gero, 2008tik, ikusten da errenta txikieneko taldeak izan direla diru-sarrerak gehien murriztu dituztenak. Euro konstanteen terminoetan, diru-sarreraren murrizketa orokorra izan da, batez ere inflazioak azken bi urteetan izan duen eraginagatik, baina zenbat eta txikiagoa izan diru-sarreraren eskalan, orduan eta handiagoa.

16 Azterketa hori egiteko, XXI. mendearen lehen urteetatik gaur egunera arte, adinekoen eta gazteen kasuan, pobreziarekin, diru-sarreraren desberdintasunarekin, ondarearen eta aberastasunaren metaketarekin eta gastu-mailekin lotutako adierazle nagusien bilakaera aztertu da, eskuragarri dauden estatistika-iturri ofizialak erabilita.

Konparazioaren ikuspegitik, biztanleria osoaren pobrezia larriaren tasa Euskadirako 2020an Eurogunekoaren ia berdina zen (% 6,1 Euskadin eta % 6,2 Eurogunean). Europarekin alderatuz gero, ordea, emaitza desberdinak ateratzen dira kontuan hartzen den taldearen arabera: Euskadiko 18 urtetik beherako pertsonen pobrezia larriaren tasa (% 12,7) ia bikoiztu egiten du Eurogunekoa (% 7,2), eta 65 urtetik gorako kasuan alderantziz gertatzen da: Euskadiko 65 urtetik gorako pobrezia larriaren tasa (% 1,8) ez da iristen Euroguneko pertsona horien pobrezia-tasaren % 50era (% 4,0). Gazte helduen kasuan¹⁷, egoera antzekoa da, pobrezia larriko tasak % 8,2 baitira euskal erkidegoan eta % 6,2 Eurogunean.

Bilakaeraren ikuspegitik, datuek adierazten dute adinekoen bizi-baldintzak hobetu egin direla 20 urte hauetan, eta gazteenak, berriz, okertu egin direla. Azken 15 urteetan ondoz ondoko hiru krisi larriren eragina izan duten bi hamarkada berezi.

- Adinekoen kasuan, pobrezia-tasak murriztu egin dira, eta batez besteko diru-sarrerak¹⁸, batez besteko aberastasun garbia eta batez besteko gastua hazi egin dira (bereziki diru-sarreen eta aberastasunaren kasuan, eta ez hainbeste gastuaren kasuan). Gainera, adinekoen kolektiboaren barruko desberdintasunari egonkor eutsi zaio, desberdintasunaren hazkunde orokorraren testuinguruan.
- Gazteei dagokienez, oro har, kontrakoa gertatu da, eta argi eta garbi ikusten da zer neurritan okertu diren haien bizi-baldintzak mende honetan zehar. Pobrezia-tasak bikoiztu baino gehiago egin dira, % 7,9tik % 19,6ra igo dira. Beren diru-sarrerak % 1 baino ez dira hazi termino errealetan¹⁹, eta adinekoen artean, aldiz, % 44 hazi dira. Gazteen aberastasun garbia 2000. urtean zutenaren erdira baino gutxiagora murriztu da, eta haien gastu-maila heren bat jaitsi da; adinekoen kasuan, berriz, hazkundera gertatu da. Gainera, kolektibo horren barruko desberdintasuna handitu egin da, adinekoen kasuan ez bezala.
- Bi taldeen arteko arrakalari dagokionez, esan daiteke gazteek mende hasieran egoera hobe zuten adierazleetan –sarrerak edo gastua–, aldeak leheneratu egin direla, eta adinekoak baino egoera okerragoan daudela orain. Mende hasieran pertsonen egoera okerragoa zen adierazleetan, arrakala nabarmen handitu da.

Adierazitako adierazleetan izandako aldaketak beste adierazle batzuekin zabal litezke, gazteen bizi-baldintzen ikuspegitik ere okerrera egin baitute: lan-merkatuan sartzeko adina, langabezia-tasak, enpleguen iraupena eta babes-maila, soldatak, emantzipazio-adina, etxebizitzaren prezioa, ugalkortasun-tasak eta abar²⁰. Hala ere, esparru batzuetan gazteen egoera nabarmen hobetu den arren –prestakuntza²¹, osasunarekin eta heriotza-tasarekin lotutako alderdiak, sexu-askatasuna, segurtasun-mailak edo emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, adibidez²²– bizi-proiektu autonomo baten oinarri materialekin lotutako elementuek atzera egin dute.

Laburbilduz, zailtasunak zailtasun, adineko pertsonen egungo belaunaldia hazi, heldu eta zahartu egin da aurrerapenaren ideiak baldintzatutako fase historiko batean. Haien kokapena –oro har eta talde gisa– edozein ikuspuntutatik hobetzen joan da: gaurko adinekoak duela 20, 40 edo 50

17 18 eta 44 urte arteko pertsonak Euskadin eta 25 eta 49 urte artekoak Eurogunean.

18 Kasu honetan, generoen arteko aldea oso garrantzitsua da. 65 eta 69 urte arteko gizonen errenta pertsonal erabilgarria, adibide bat jartzearen, % 23 hazi da balio errealetan 2001 eta 2020 artean, eta emakumeen kasuan, berriz, % 100.

19 Kasu honetan ere, generoen arteko aldea oso garrantzitsua da. Balio errealetan, 30-35 urteko gizonen diru-sarrera pertsonalak % 10 jaitsi dira 2001-2020 aldian, eta emakumeen kasuan, berriz, % 22 igo dira.

20 Etxebizitzaren gaiak azterketa propioa eskatzen du: Estatu osoan, 30 eta 35 urte bitarteko pertsona bat buru duten eta etxebizitza jabetzan duten familien ehunekoa 2004ko % 71tik 2021eko % 58ra igaro da. Adin horretatik beherako pertsonak buru dituzten etxeko unitateen artean, % 47,7tik % 32,5era igaro da. Euskadin, etxebizitzaren batez besteko salmenta-prezioaren eta gazteen errenta pertsonalaren arteko erlazioa ez da asko aldatu, baina bai alokairuen kostuaren pisua: 30-35 urtekoen batez besteko errenta erabilgarriaren % 60 izatetik % 76 izatera igaro da.

21 Nolanahi ere, gazte askoren hirugarren mailako hezkuntzak izan duen tentsioaren ondorioz, hezkuntza-maila handiko pertsonen proportzioak gora egin du, eta, beraz, soldaten goranzko presioak behera egin du. Horrez gain, kualifikazio-maila handia duten pertsonen kualifikazio txikiagoa eskatzen duten lanak egin behar dituzte.

22 Horri dagokionez, Eusko Jaurlaritzaren Pobreziari eta Gizarte Desberdintasunei buruzko Inkestatik abiatuta kalkulaturako ezkutuko pobrezia-tasak murrizteko joera ere aipatu behar da. Ezkutuko pobrezia-arazoak, PGDI inkestan, baliabide nahikorik ez duten eta datorren urtean egungo etxeko unitatetik emantzipatzeko aukera planteatzen duten pertsonen gaur egun dituzten diru-sarrerekin pobrezia edo ongizaterik ezeko arazoei aurre egin beharko lieketen egoerei dagozkie. PGDI inkestan arabera, pertsona horiek 2000ko % 6,7tik 2020ko % 1,9ra igaro dira.

urteko adienekoak baino baldintza hobeetan bizi dira. Izan ere, esan daiteke historian ez dela izan mendebaldeko herrialdeetan bizi diren adinekoen gaur egungo bizi-baldintzez gozaten duen belaunaldirik; oro har (prekarietate-egoerak daudelako) segurtasunaren eta diru-sarreraren, ondarearen, osasun-egoeraren, bizi-itxaropenaren edo eragin politikoaren ikuspegitik. Aitzitik, gazteen egungo belaunaldiak –gaur egun 40 eta 60 urte bitarteko *baby boom*aren belaunaldiek baino neurri handiagoan– krisi-egoera ia etengabea, lan-prekarizazioko prozesuak, desberdintasunaren hazkundera, etxebizitzaren garestitzea eta gizarte-eskubideen atzerakadak baino ez dituzte ezagutu. Aurrerapenaren ibilbide nahiko egonkor baten aurrean, nagusien kasuan; etorkizunerako aurreikuspenak ziurgabetasunak, prekarietateak eta itxaropenik ezak markatzen dituzte gazteen kasuan²³.

Bilakaera desberdin horrek hainbat dimentsiotan ditu ondorioak:

- Lehenengoak jaiotza- eta ugalkortasun-tasen murrizketarekin du zerikusia. Argi dago ugalkortasun-tasak murrizketaren atzean hainbat faktore ezkututzen direla, funtsean emakumeen eta gizonen arteko desberdintasunei lotuta, pentsa daiteke gazteen bizi-baldintza materialak okertzeak eragin negatiboa duela haien familia-proiektuetan eta gurasotasunerako jarreran.
- Bigarrenak desberdintasunaren gorakadarekin du zerikusia, gizarte-mugikortasunerako gero eta zailtasun handiagoekin eta herentziaren garrantzi gero eta handiagoarekin, pobrezia belaunaldiz belaunaldi ugaltzeak markatzen duen testuinguruan. Izan ere, alde batetik, gazteen artean ezberdintasuna areagotu egiten da, eta, pentsioen berdinketa-efektuari esker, aldiz, adinekoen artean ez. Gainera, aberastasunaren kontzentrazio gero eta handiagoaren ondorioz, herentziaren figuraren bidez gero eta modu desberdinagoan transmititzen da aberastasun hori, eta horrek jatorrizko desberdintasunak sendotzen eta zabaltzen ditu, eta karga eta oztopo gehiago gehitzen dizkio jada zoritzarreko igogailu sozialari.
- Hirugarren inplikazioak diru-sarrerak eta ondarea belaunaldien artean banatzeko egungo ereduaren iraunkortasun sozial eta ekonomikoarekin du zerikusia. Gizarte-jasangarritasunak –ondorioen atalean azaltzen den bezala– egungo gauzen egoerak belaunaldien arteko itun bat egotea bera zailtzen du, eta gazteen zati batean²⁴ bidegabekeria, erresumin edo deslotura sentimenduak sortzen ditu; eta iraunkortasun ekonomikoak, belaunaldi gero eta pobretuago batek nekez lagunduko duelako belaunaldi gero eta aberatsago bati eusten eta baliabideak transferitzen. Ez da ahaztu behar, edozein kasutan, adineko pertsona batzuek ere hainbat motatako baliabide ekonomikoak eta laguntzak (bilobak zaintzea, adibidez) belaunaldi gazteenei transferitzen dizkietela.
- Laugarrena belaunaldien arteko arrakala gero eta handiagoari buruzkoa da, hauteskunde-portaerari eta jarrera politikoei dagokienez. Adina (botoa iragartzeko inoiz erabakigarria izan ez dena) garrantzi handikoa da orain: gazteek gehiago babesten dituzte alderdi berriak, eta alderdi tradizionalak boto-emaleek, berriz, adin handiagoa dute. Hauteskundeetan parte hartzea eta politikarekiko interesa nabarmen handiagoa da adinekoen artean²⁵. Ikuspegi ideologikotik, belaunaldi berriak oso kritikoak dira erakundeen funtzionamenduari, demokraziarekin eta merkatu-ekonomiarekin, baita trantsizioarekin ere²⁶. Hauteskunde-osagaiaz gain, adinaren faktoreak gero eta garrantzi handiagoa du askotariko gai sozialekiko eta politikoei dagokionez.

Gai hauei buruz, ondorioen atalean arituko gara berriro.

23 Sevilla, J., Santa Cruz, B. eta Ortega, D. (2021). *Brecha entre jóvenes y mayores*. "La Caixa" Fundazioaren Behatoki Soziala. <https://bit.ly/3lamt9l>

24 Bizitza okerragoa delako usteak eta, hobeak direnean, bizi-baldintza okerragoetara egokitu behar izateak ez du belaunaldien arteko itunaren jarraitutasuna errazten, besteak beste, teorikoki aurretik dituzten belaunaldien galerak pairatzen dituzten belaunaldien aurrean, zaintzeko deslegitimazioa dagoelako. Bizitza okerragoaren pertzepzioa, gainera, larriagotu egiten da belaunaldien artean. Horrela, belaunaldien arteko konparazio eskasetan ikusten denez, belaunaldi gazteenetara hurbiltzen garen heinean –belaunaldi jakin bat gazteagoarekin alderatzen badugu –, bizitza okerragoaren pertzepzioa handitu egiten da, eta desberdintasunaren pertzepzioa areagotu egiten da denboran zehar, eta, aldi berean, belaunaldien arteko itunaren ideia deslegitimatzeko da.

25 Prospekzio Soziologikoen Kabinetearen azken azterlaneko datuen arabera, 19 eta 29 urte arteko gazteen % 47k, 65 urtetik gorakoek % 65en aldean, interes handia edo nahikoa agertu dute 2023ko maiatzeko udal- eta foru-hauteskundeetan.

26 Felipe González Fundazioa, Genera. Belaunaldien arteko Foroa, 2021 <https://bit.ly/3pLGVY4>

3. Belaunaldien arteko itunaren ardatzak: zaintzak, belaunaldien arteko harremanak eta gizarte-babeseko ereduak

3.1. Zainketak belaunaldien ikuspegitik

Arestian adierazi bezala, belaunaldien arteko eskualdatzeek, gutxienez, honako hauek biltzen dituzte: zaintzak (elkarrekiko laguntzaren mendeko belaunaldien arteko harremanak); finantza-transmisioak (familien barruan modu puntual eta jarraituan transferitzen den errenta, hornitzaileek eta hartzaileek harremani dagokienez dituzten ikuspegiak baldintzatzen dituena); eta aberastasun- edo zor-transmisioak (batez ere herentziaren bidez).

Une horretatik aurrera, eskualdetze horietako lehenengoaz arduratuko gara soilik: zaintza-lanez. Atal honen helburua da hainbat belaunalditako herritar batzuek zaintzen inguruan bizi duten bizi-unea eta “elkarrekikotzeko” aukerak ulertzen saiatzea: herritar-talde desberdinen kezak, ikuspegia eta ikuspuntuak ulertzea.

Horretarako, 2018ko azarotik 2019ko uztailean bitartean hainbat eztabaida-talde egin ziren Gipuzkoan eta Katalunian, belaunaldien arteko itunari buruzko ikerketa baten barruan: alde batetik, gazte-ema-kumeak eta gizonak- askotarikoak (hogei urtetik beherakoak, 20-30 urte artekoak, 30-35 urte artekoak); bestetik, helduak eta 65 urtetik gorakoak, aurrerago deskribatuko ditugun profil desberdinekin. Aurkezpenen ondoren, beren zahartzaroa nola bizi zuten, egungo egoera (gazteak), beren bizitza nola bizi zuten, etorkizuna eta zaintzak nola ulertzen zituzten, eta beste batzuk zaintzeko prest (“elkarrekikoak”) ote zeuden galdetzen zitzairen, egungo bizi-baldintzak ikusita; eta, behar izanez gero, beren bizi-maila eta -kalitatea aldatzeko prest ote zeuden, beste batzuk ere hobeto bizi zitezten.

Lortutako emaitzak nabarmen laburbilduta, adinekoek ulertzen dute daukatena borroka- eta sakrifizio-bizitza baten ondoren irabazi dutela. Erretiroa ikuspegi hedonista batetik bizi nahi dute, kezkarik eta erantzukizunik gabe. Nolabait, “beren unea” dela ulertzen dute, ez dute ezer galdu nahi, eta desgaitasunari, mendekotasunari eta laguntza-beharrari buruzko edozein elkarrizketa baztertzen dute. Badakite azken trenaren azken bagoian eserita daudela. Onartzen dute ez dutela mundu perfektua uzten, baina uste dute gazteek hartu behar dituztela beren gain erantzukizunak. Harrigarria da belaunaldi berriek bizitza “zaila” dutela, igogailu soziala gelditu egin dela, bizitza duinaren mugak estutu egiten direla (proiektu pertsonala garatzeko zailtasunak, etxebizitza eskuratzea, lanetik aparte bizitzea, etab.) ebidentziaren aurrean, beste aldera begiratzea, aurrez aurre jartzea saihestea, eta “deseroso” egiten zaiena baztertzea. Talde horiek gidatzeko ardura genuenok hainbat ahalegin egin genituen adineko pertsonak gazteen egoeraren aurrean jarrera bat har zezaten, oihartzun oso txikia lortuz.

Bestalde, gazteak galtzaile sentitzen dira; ezegonkortasun-arazorik gabe hitz egiten dute, itxaropen mugatuko bizi-proiektuaz, segurtasunik ezaz, bizitza-proiektu autonomo bat garatzeko ezintasunaz, etab. Hala ere, beren kide nagusiak baino “elkarrekikoagoak” dira, *a priori* behintzat, zaintzari buruz duten ezagutza teorikoa baino ez izan arren.

Ildo horretan, hiru talde nagusi ikusten dira: hogeitau urtera iristen ez direnak, oraindik ikasten ari direnak; ikasketak amaitu dituztenak eta bizitza autonomoa eta familia-nukleotik independentea izateko erronkari aurre egin behar diotenak; familia bat sortzeko zailtasunak dituztenak (eta hori ere baztertu egin dute), etxebizitza bat lortzeko zailtasunak dituztenak, lan egonkorra dutenak, seme-alabak dituztenak eta abar. Taldeen emaitzak askotarikoak izan ziren: batzuek maila oneko zaintza onartzen zuten (nolabaiteko “buenismo etsitua”); beste batzuek, berriz, oso urruti sentitzen ziren zahartzarorekiko, zahartzearekiko, zainketaarekiko, elkarrekikotasunarekiko, belaunaldien arteko itunarekiko eta abarretarekiko, gauzei garrantzi handirik eman gabe, elkarrekikotasuna beren errealitatetik hurbil egongo ez balitz bezala. Halaber, talde batzuetan belaunaldien arteko hoztasuna nabarmen handiagoa izan da: alde handiak adinekoen eta “adineko gazteen” artean (hogeita hamar urtekoen artean), eta enpatia falta nabarmena belaunaldien premien aurrean.

Funtsezko hainbat gai nabarmen dira, talde-laneko orduen eta orduen artean, adinekoen ikuspegiari dagokionez: alde batetik, beren zahartzaroi buruzko ikuspegi hedonikoa; bestetik, “belaunaldien urruntasun afektiboa”, adinekoak gazteekiko markatzen dituena; azkenik, zaintzak izateko moduari buruzko aldaketa sakonak. Gazteen aldetik deigarria da etsipena, frustrazioa eta, kasu batzuetan, gazteen haserrea helduekiko eta adinekoekiko, beren egoerarekin konparatutako prebenda bidegabez inguratuta daudenekeko; zaintza-harremanekiko urruntasun handia ere ikusten da. Biei dagokienez: gizarte-zatiketa eta inplikaziorik eza “guztion ongizatean”.

3.2. Euskadiko belaunaldien arteko harremani buruzko datu batzuk

Aurreko azterketa kualitatiboa osatzeko, eta belaunaldien arteko fenomeno ulertzeko bidean aurrera egiteko, Aubixa Fundazioak inkesta bat egin zien gazteei (18-30 urte bitartekoak), helduei (30-65 urte bitartekoak) eta adinekoei (65 urte eta gehiagokoak), belaunaldien arteko harremani buruzko hainbat gairi buruz, besteak beste: gizarte-sarearen azterketa, bakardadea, bizitzako eta etorkizuneko itzaropenak, elkarrekiteko aukerak, norberaren eta besteen zaintzari buruzko ikuspegiak, eta abar.

Zein zen gure helburua? Euskal herritarrek bizi-unea nola bizi duten, nola ezagutzen eta hautematen dituzten belaunaldi guztiak; eta belaunaldien arteko harremanak nola dauden ikustea, urrutitik eta lausoki bada ere.

Inkesta onlineko erantzun-plataforma baten bidez egin zen, eta horrek muga batzuk dakartza, nabarmentzekoak: a) komenigarritasun-lagina, populazio-alborapenekin; b) eten digitalak adinekoen azpilaginean duen eragina, bereziki; c) inkesta hedatzeko askotariko bideak, alde aurreko kontrolik gabekoak. Lagina 4.100 pertsona inguruk osatu zuten: gazteak % 27, helduak % 55 eta adinekoak % 18. Inkesta 2021eko otsailetik maiatzera bitartean egin zen.

Jarraian, inkestaren emaitza zehatz batzuk azalduko ditugu, irakurlea harreman orokorrak eta, bereziki, belaunaldien arteko harremanak baldintzatzen dituzten egoera batzuetan sartzeko.

a) Gazteen bizitzeko espektatibak

Gazteei galdetzen genienean ea beren etorkizuna bat datorren beren espektatibekin, % 33,4k adierazi zuen beren etorkizuna pentsatutakoa baino askoz okerragoa izango dela (% 66,6k espero baino hobea). Begirada horretan sakonduz, % 46,61ek adierazi zuen engainatuta sentitzen dela, inoiz ez baita egia izango agindu zioten bizitza; eta ia % 37k adierazi zuen ezin duela ezer egin edo ia ezer egin bere etorkizuna aldatzeko.

Beren bizi-proiektua sortzeko aukerari buruz galdetu zitzaizkenez, % 44k uste du aukera gutxi dituela edo ez duela aukerarik proiektu propio bat sortzeko, etxe bat izateko, independente bizitzeko, familia bat osatzeko eta abar. Eta aurreko emaitzekin bat etorritik, inkestari erantzun zioten gazteen ia % 45ek onartu zuen gurasoak baino okerrago biziko direla.

	OKERRAGO	HOBETO
Nire etorkizuna espero nuena baino askoz okerragoa da	% 33,4	% 66,6
	AKORDIOA	DESADOSTASUNA
Engainatuta sentitzen naiz: agindu zidaten bizitza ez da inoiz egia izango	% 46,61	% 53,39
Oso gutxi edo ezer ez egin dezaket nire etorkizuna aldatzeko. Ikasten dudana ikasten dudala, egiten dudana egiten dudala, oso aukera gutxi ditut gauzak aldatzeko	% 36,99	% 63,01
	AUKERA GUTXI	POSIBLE
Nire proiektu pertsonala sortzeko ditudan aukerak (etxe bat izatea, modu independentean bizitzea, nire familia osatzea...)	% 44,01	% 55,99
	OKERRAGO BIZIKO NAIZ	HOBETO BIZIKO NAIZ
Nire gurasoak baino okerrago biziko naizela uste dut	% 44,5	% 55,48

b) Harremanak

Inkestak, halaber, harremanen egoerak oro har aztertu zituen, beste azterlan batzuetan aztertutako suposizio batean oinarrituta²⁷: harremanen kalitatea neurtzen duten parametroen balizko murrizketa (hurbiltasun emozionala, hau da, konfiantzazko harremanak, eta laguntza emateko eta jasotzeko aukera). Hala, pertsonen harremanei buruz galdetu zitzaizenean, harrigarria da gazteen % 65,6k, helduen % 67,4k eta adinekoen % 70ek aitortzea ez dutela konfiantza izateko adina pertsona.

Ilido beretik, eta hurrengo taulan ikus daitekeenez, hiru biztanle-taldeetan, hamar pertsonatik lauk baino gehiagok uste dute ez dutela lagun "hurbil" nahikorik.

	GAZTEAK	HELDUAK	ADINEKOAK
Ez dut konfiantzazko pertsonarik	% 65,62	% 67,47	% 72,24
Ez dago adiskidetasun estu batek lotzen nauen pertsona nahikorik	% 45,12	% 43,57	% 50,78

Beste pertsona batzuen konpainia faltan botatzen duten galdetzean, ziurrenik erantzunak bizi izandako pandemia-garaiek baldintzatuta (inkesta 2021eko otsailetik maiatzera bitartean egin zen), gazteen % 58,82k, hau da, hamar heldu eta adinekotik ia lauk, beste pertsona batzuekiko harremanak faltan botatzen ditu, eta antzeko zerbait gertatzen da, pertsonak behar duen guztietan lagunak izan ditzakeela uste ote duen galdetzen zitzaizenean (laguntzaren pertzepzioa).

	GAZTEAK	HELDUAK	ADINEKOAK
Beste pertsona batzuen konpiniaren falta sumatzen dut	% 58,82	% 37,78	% 40,25
Ezin ditut lagunak eduki behar dudan guztietan	% 39,06	% 41,32	% 39,18

Laburbilduz, badirudi (laginaren deskribapenean aipatutako erreserbekin) gazteen % 50ek gutxi gorabehera dutela beren etorkizunari buruzko begirada "iluna" eta baldintzatuta hautematen dituzten itxaropenak dituztela, baita bizi-baldintzen aldaketan eragiteko aukerari buruzko konfiantza mugatua ere; aldi berean, loturei dagokienez oso garrantzitsua den eta beren gizarte-harremanek nahi luketen hurbiltasuna, konfiantza eta babesa ez dutela sentitzen duten herritarrek. Abiapuntu zaila, belaunaldien arteko harreman "hurbiletarako".

3.3. Gizarte-babeseko eta belaunaldien arteko justiziako eredia

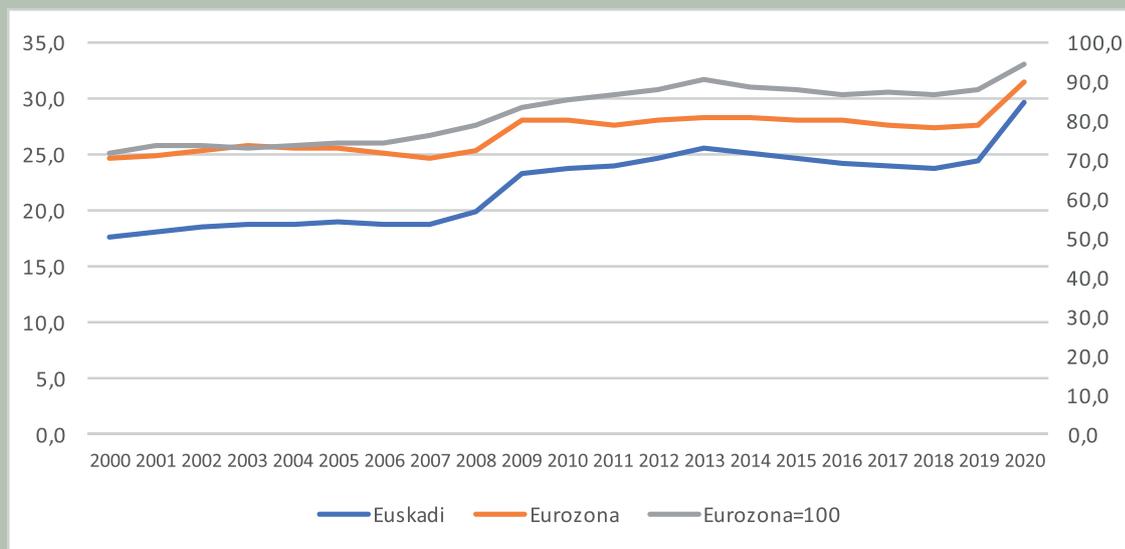
Arestian adierazi den bezala, Euskadin belaunaldien bizi-baldintzei dagokienez ikusten diren aldean jatorria, neurri batean, gizarte-babeseko ereduaren diseinua da. Gai horri dagokionez, diagnostikoa gazteen eta adinekoen egoera ekonomikoaren bilakaerari buruz egiten zenaren oso antzekoa da: Euskadik eraiki du -80ko hamarkadan gizarte-politiken arloko eskumenak bere gain hartu zituenetik- gizarte-babeseko eredu sendoa, gure inguruko herrialde aurreratuenen antzeko gastu- eta estaldura-mailekin (eta kasu batzuetan handiagoak). Hala ere, hainbat arrazoi direla medio, gizarte-babeseko eredu horrek ez die neurri berean mesederik egin adin-talde guztiei; izan ere, haurrei, nerabeei eta gazteei zuzenago zuzendutako zerbitzuen eta prestazioen garapen txikiagoa du ezaugarri.

Hain zuzen ere, euskal erakundeek enpleguaren, etxebizitzaren, hezkuntzaren, osasunaren, gizarte-zerbitzuen edo diru-sarreraren bermearien arloko eskumenak beren gain hartuta, gizarte-babeseko eredu propio bat eraiki da Euskadin, eta eredu horrek, beste faktore batzuekin batera, azaltzen ditu pobrezia- eta desberdintasun-tasa txikiak edo egoera pribilegiatua, lehen aipatu ditugun giza

27 "La Caixa" Fundazioaren Nagusien Programa (2018): Relaciones sociales y soledad en distintas ciudades españolas. Bartzelona.

garapenaren adierazleei dagokienez. Europako ongizate-ereduekiko bateratze-prozesu hori 80ko hamarkadaren erdialdean hasi zen jada, eta azken bi hamarkadetan mantendu egin da: grafikoan ikus daitekeenez, gizarte-babeseko prestazioetako gastua BPGren % 17tik % 24ra igaro da 2000. urtean, eta, pandemiaren ondorioz, % 29ra 2020an. Grafikoak, halaber, gizarte-babeseko euskal gastua erakusten du. EAEko administrazio publikoek, Gizarte Segurantzak eta, neurri txikiagoan, Administrazio Zentralak egina –2000. urtean EBko batez bestekoaren % 71 izatetik 2019an % 88 eta 2020an % 94,3 izatera igaro da²⁸.

1. grafikoa. Gizarte-babeseko prestazioetako gastuaren bilakaera (BPGren %) Euskadin eta Eurogunean

Iturria: EUSTATen eta SEPROOS EUROSTATen Gizarte Babesaren Kontua

Hala ere, hainbat arrazoi direla medio, gizarte-babeseko sistema horren diseinuak ez die berdin medede egin gizarte-talde guztiei, ez eta, zehazki, adin-talde guztiei ere.

Hain zuzen ere, Gizarte Babesaren Kontuak ematen dituen datuak gastu-funtzioak edo -partidak kontuan hartuta xehatzen badira, bi elementu garrantzitsu ikusten dira:

- bilakaeraren ikuspegitik, 2000-2019 aldira gizarte-babeseko gastuan izandako hazkunderen % 64 osasunaren eta zahartzaroaren partidetan kontzentratu da; hazkunde horren % 10 baino ez da gertatu familian, etxebizitzan edo gizarte-bazterketan gastu handiagoa egin delako, eta partida horiek onura handiagoa dakarkie gazteei.
- konparazio-terminoetan, Euskadik BPGren % 10,7 gastatu zuen 2019an adinekoentzako gizarte-babeseko prestazioetan, % 6,7 osasun-arretan eta % 1,8 etxebizitza-, familia- eta gizarteratze-prestazioetan. Eurogunean, ehunekoak % 11,3, % 8,3 eta % 3,2 dira, hurrenez hurren. Bestela esanda, Euskadik osasunean eta zahartzaroan Eurogunean gastatzen denaren % 87ren baliokidea den BPGren ehunekoa gastatzen du, eta etxebizitzako, familiako eta gizarte-bazterkeriako prestazio eta zerbitzuetara bideratzen du Europako gastuaren % 56.

Agian nabarmenagoa den arren, gizarte-gastua adineko pertsonengana bideratze hori ez da, nolahi ere, Euskadin edo Europako hegoaldeko herrialdeetan soilik gertatzen. Transferentzien Kontu Nazionalen metodologiak (NTA)²⁹ argi eta garbi adierazten du belaunaldien arteko birbanaketa he-

28 EUSTATen Gizarte Babesaren Kontuak hainbat eremutan (zahartzarora, osasuna, diskapazitatea, familia, langabezia, etxebizitza, bazterketa, etab.) Euskadiko gizarte-babesaren arloan esku hartzen duten erakunde guztiek (udalak, aldundiak, Eusko Jaurilaritza eta administrazio zentrala, Gizarte Segurantzak barne) egiten duten gastua jasotzen du.

29 Transferentzien Kontu Nazionalak (NTA) une jakin batean biztanleriaren adin-taldearen artean egiten diren baliabide-berrelepenak neurtzeko metodologia bat ezartzen dute. NTAk modu trinkoan eraikitzen dira Kontu Nazionalekin, agregatu makroekonomiko nagusiak neurtzen baitituzte, baina adinaren dimentsioa gehitzen dute aldagai guztietan, bai eta familien barruan (familia barruan) edo familia batzuen eta bes-

rialde guztietan argi eta garbi asimetrikoa dela adinekoen alde: haurren premiak batez ere familiek estaltzen dituzte, eta adinekoenak, berriz, transferentzia eta zerbitzu publikoen bidez. Izan ere, Transferentzien Kontu Nazionalak dituzten herrialde guztietan ikusten da adinekoek haurrek baino transferentzia publiko gehiago jasotzen dituztela, bai termino absolutuetan, bai beren kontsumoari dagokionez. Espainiari dagokionez, Solé et al.-ek³⁰ agerian utzi dute adinekoen aldeko gizarte-babesaren joera hori areagotu egin dela 2008ko finantza-krisiaren ondoren.

Izan ere, Soutok, Abiók eta Patxotek³¹ azaltzen duten bezala, Transferentzien Kontu Nazionalatik lortzen diren datuek erakusten dute ongizate-estatuak joera argia duela adinekoen babeserako, eta haurrak eta gazteak askoz ere babesgabeago uzten dituela. Egile horien arabera, sektore publikoak bere gain hartzen du adinekoen kontsumo-premien zati handi baten estaldura, eta politika horiek batez ere zergekin eta adin aktiboan dauden pertsonen ekarpenekin finantzatzen ditu. Haurren eta nerabeen kasuan, ordea, familiak betetzen ditu premia horietako gehienak. “Horrela –autore horiek baieztatzen dute– egungo gizarteek adineko biztanleen beharrak sozializatu dituzte, baina, aldez, haurren eta gazteen premia gehienak eremu pribatuan mantendu dituzte”.

Eta, hala ere, azken urteotan belaunaldien arteko kontabilitatean oinarritutako literatura ugarriak agerian uzten du gizarte-gastuaren etorkizuneko iraunkortasuna –batez ere adinekoentzat– paradoxikoki, gaur egun egungo haurren, nerabeen eta gazteen kohortek giza kapitalean inbertitzeko neurrietan egiten den inbertsioaren mende dago. Bestela esanda, gizarte-gastuaren etorkizuneko iraunkortasuna gaur egun hezkuntza-, haur- eta familia-politiketan egiten den inbertsioaren mende dago; izan ere, badakigu gazteen kohorteen hezkuntza-kapitalaren³² hobekuntzak gainerako aldageta demografikoek baino eragin handiagoa duela Ongizatearen Estatu osoaren jasangarritasun fiskalari dagokionez. Gaur egungo gizarte-gastua adineko pertsonengana bideratzeak, paradoxikoki, arriskuan jartzen du etorkizuneko adinekoen gastua finantzatzeko aukera, pertsona horiek baitira, paradoxikoki, adinekoen egungo gastua finantzatzen ari diren pertsona helduak.

4. Euskal politika sozialak inbertsio sozialaren paradigmarantz aldatzea 2030 Agendaren esparruan

Laburbilduz, Euskadik azken hamarkadetan ahalegin handia egin du Europarekin bateratzeko gizarte-babeseko gastuari dagokionez, eta lortu du –gizarte-babesaren hainbat eremutan– ongizate-eredu aurreratuagoak dituzten Europako herrialdeetan erregistratzen direnen antzeko gastu- eta estaldura-mailak, baita hobeak ere. Konbergentzia hori, ordea, ez da gertatu haurrei, nerabeei eta gazteei gehien mesede egiten dieten gastu-partidetan.

Ildo horretan, Euskadiren ezaugarria ez da bakarrik adingabe bakoitzeko gastu txikiagoa egitea, edo BPGri dagokionez, familiaren eta haurren eremuan, baizik eta gizarte-gastuaren zati txikiagoa bideratzen du politika horietara, beste herrialde batzuekin alderatuta. Joera horrek denboran behera egin badu ere, eta Euskadirako transferentzia nazionalen kontuen eredu espezifikorik ez dagoenez, zalantzarik gabe, gizarte-babesaren euskal eredu tradizionalki gizarte-inbertsioaren paradigmatik kanpo egon da, eta, besteak beste, horren alde egin du –*prestatzea konpontzea baino hobeto* lolopean– gastu soziala haurrengana, nerabeengana eta gazteengana gehiago bideratzeko. Taylor-Goobyren terminologiari jarraiki, gizarte-arrisku zaharrak estaltzera bideratutako sistema bat da, baina zailtasunak ditu post-industrialismoaren ondoriozko “gizarte-arrisku berriak” deiturikoak estaltzeko.

teen artean (familia artean) gertatzen diren transferentzia pribatuaren zenbatespena ere (Abiók et al., 2019).

30 Meritxell Solé, Guadalupe Souto, Elisenda Renteria, Giorgos Papadomichelakis eta Concepció Patxot, “Protecting the elderly and children in times of crisis: An analysis based on National Transfer Accounts”, *The Journal of the Economics of Ageing*, 15. lib., 2020 <https://bit.ly/3M0qRc8>

31 Guadalupe Souto, Gemma Abio eta Concepció Patxot, “Comptes Nacionaux de Transfèrències. Lliçons per a la política intergeneracional”, *Revista Econòmica de Catalunya, Els equilibris intergeneracionals del benestar*, 82. zk., 2020, 52-61. or.

32 Hezkuntza-kapitala zentzu zabalean planteatzen da hemen. Hezkuntza formalari eta gazteek eskuratzen dituzten egiaztagiri akademikoei ez ezik, politika sozial eta sozioedukatibo guztiei ere egiten die erreferentzia. Politika horiek, alde batetik, haurtzaroko desberdintasuna murriztea ahalbidetzen dute (eta, beraz, errenta txikiko taldeen mugikortasun soziala areagotzea) eta, bestetik, haur eta gazte guztiei jakintza-erren gizartearen beharrezkoa den kapital soziokulturala eta sozioedukatiboa ematen diete.

Egoera hori, ordea, aldatuz joan da azken urteotan, hainbat neurri hartu eta hainbat lege-arau onartu baitira, oro har, gizarte-babesaren euskal eredua gizarte-inbertsioaren paradigmatz argi eta garbi aldatzeko. Aldaketa horren ondorioz, familia-, haurtzaro-, nerabezaro- eta gazte-politikek protagonismo berria hartu dute, eta, pixkanaka, EAEko gizarte-politiken esparruan zentralitate berria hartu dute.

Ikuspegi kontzeptualetik, biraketa hori hainbat itunetan, planetan eta estrategiatan oinarritzen da, hala nola 2018an EAEko administrazio guztiek sinatutako Familien eta Haurren aldeko Euskal Itunean³³ edo 2022an onartutako Erronka Demografikorako 2030 Euskal Estrategian³⁴. Arauen ikuspegitik, aipatzekoa da duela gutxi onartu dela Gizarteratzeko eta Diru Sarrerak Bermatzeko Euskal Sistemaren abenduaren 22ko 14/2022 Legea –nabarmen hobetzen du DSBEak pobrezia-egoeran dauden seme-alabak dituzten familiei ematen dien babesa– edo Euskadiko Haurren eta Nerabeen Legearen aurreproiektua egitea. Gazteriaren arloan, 2022ko martxoan, Gazteen 2/2022 Legea onartu zen. Hiru ardatz nagusi ditu: gazteria-sistema eta -zerbitzuak sendotzea, gazteen parte-hartzea sustatzea eta emantzipazio-prozesuak sustatzea. Era berean, 2023ko martxoan, Gazteen emantzipazioa laguntzeko 2030 Euskal Estrategia onartu zen. Estrategia horrek Gazteen Legearen eta erronka demografikoaren estrategiaren aurreikuspenak garatzen ditu.

Ikuspegi praktikotik, plan eta arau horien ondorio izan dira, besteak beste, ardurapeko seme-alaba bakoitzeko 200 euroko prestazio unibertsala sortzea hiru urtera arteko haurrentzat, familia ugarientzako prestazioak handitzea, seme-alabak dituzten familia pobreentzako DSBEren zenbatekoak hobetzea, eta haurrentzako osagarri bat sortzea –bizitzeko gutxieneko diru-sarreraren (BGDS) esparruan– errenta baxuak dituzten familiei zuzendua, Haurreskolen doakotasuna³⁵, gazteen emantzipazioa bultzatzeko laguntza ekonomiko batzuk abian jartzea, hala nola hilean 300 euroko laguntza bi urtez 25-29 urteko gazteentzat, 2024an indarrean jarriko dena, Gaztelagun programa, edo interesik gabeko mailegu-programa bat abian jartzea, epe luzera itzultzeko aukerarekin, gazteentzako prestakuntza- edo ekintzailetza-proiektuetarako.

Hori guztia, gainera, adinekoentzako zerbitzuetako eta prestazioetako gastua handitzeari utzi gabe egin da, 2030 Agenda Euskadin hedatzeko esparruan. Euskadi 2030 Agendaren Borondatezko Seigarren Jarraipen Txostenak³⁶ ildo horretan adierazten du 2030 Agendaren Lehentasunen Euskal Programak zer neurritan ematen dien arreta espezifikoaren erronka demografikoarekin eta belaunaldien arteko ekitatearekin lotutako gaiak.

5. Ondorioak: Euskadin belaunaldien arteko ituna berritzeko bidean

Azterketa horretatik atera daitekeen ondorio nagusia da zaila dela belaunaldien arteko itunari eustea, orain dela gutxi arte gure gizarteak itun horren gainean oinarritzen baitziren, eta, ondorioz, beharrezkoa dela justiziaren eta belaunaldien arteko ekitatearen gaia txertatzea politika publikoen diseinuan gako gisa.³⁷

33 Itun horrek politika sorta koordinatu bat artikulatu nahi du, egiturazko bi fenomenori erantzuteko: jaiotza-tasa baxuei eta, batez ere, pertsonen familia-proiektua hastea eta nahi adina seme-alaba izatea zailtzen duten oztopoen iraupenari, alde batetik, eta seme-alabak dituzten familien zailtasun ekonomiko handiagoei, bestetik, non adierazle nagusietako bat haurren pobrezia hazkundera den. Halaber, gero eta zailtasun handiagoak daude desberdintasunen belaunaldien arteko transmisioa hausteko, eta horrek zailtasun jartzen du aukera-berdintasunaren printzipioa. Horretarako, ituna sinatu duten erakundeek konpromisoa hartu dute, besteak beste, seme-alabak dituzten familientzako laguntza ekonomikoarekin zerikusia duten hainbat neurri bultzatzeko, kontziliario erantzukidea errazteko, gazteen emantzipazioa bultzatzeko, eta haurrentzako arreta-zerbitzuak eta gurasotasun positiboa indartzeko.

34 Estrategia hori familia-egiturak, familia-bizitzaren ibilbideak eta familia barruko harremanak murgilduta dauden aldaketa-prozesu sakona aitortzetik abiatzen da, eta demografiaren gaia agenda politikoaren eta instituzionalaren erdigunean kokatzea du helburu. Horretarako, bost ardatz nagusi jorratzen ditu: gazteen emantzipazioa, familien eraikuntza, zahartze osasuntsua, migrazioaren gizarteratzea eta landa-eremuko errealizazioa. Estrategiak ikuspegi integral eta progresiboa proiektatzen du, 2030 Agendako Garapen Jasangarrirako Helburuekin lerrotuta, eta honako hauek hartzen ditu barnean: etxebizitzako, enpleguko, hezkuntzako, gizarte- eta osasun-arloko edo osasuneko politikak, migrazioeko eta gizarte-prestazioetako politikak, laguntzak, edo gaitasunen garapenerako laguntza, bai eta hiri- eta landa-dimentsio bikoitza ere, epe labur eta ertaineko ekimenekin eta lau sektoreen arteko lankidetzarekin, sare komunitarioekin batera: publikoa, enpresa, hirugarren sektorea eta familia.

35 0 eta 2 urte bitarteko hezkuntzari buruz ari gara.

36 https://www.euskadi.eus/contenidos/informacion/docs_interes_transicionsocial/eu_def/adjuntos/Informe-Seguimiento-2022-Agenda-2030_eusk.pdf

37 Funtsezko gaia bada ere, artikulua honetan ez da belaunaldien arteko ekitatearen gaia jorratzen egungo belaunaldiek datozen belaunal-

Alde batetik, zainketen krisia deiturikoari aurre egin behar diogu: adineko pertsona gehiagok behar dituzte zaintzak luzaroan, eta, aldi berean, zainketa horiek borondatez edo ordaindu gabe emateko prestasuna murriztu egiten da, –besteak beste– emakumeak lan-merkatuan sartzeari dagokionez (aldi berean, gizonak ez dira modu nahiko orokorrean sartu ugalketa-lanean). Hala ere, adinekoen bizi-baldintza materialak nabarmen hobetu dira azken hamarkadetan –horrek, zalantzarik gabe, aurrerarik gabeko zibilizazio-arrakasta dakar–, adinekoak askotan isolatuta ikusten dira, eta beren bizitzako azken urteetan jasotzen dituzten zainketak oso eskasak, ez-segururak eta nahikoak ez direla ikusten dute. Adineko asko, gainera, diskriminazio-egoeren eta edadismo-egoeren biktima sentitzen dira, eta, beste garai batzuetan, erabat emantzipatuta egongo liratekeen seme-alabei laguntza mota desberdinak ematera behartuta daude (dirua, denbora, espazioa, zaintzak...).

Aldi berean, belaunaldi gazteenen egoerak okerrera egin du azken hamarkadetan. Mendebaldeko herrialdeek, eta bereziki Europako hegoaldeko herrialdeek, gazteen eskubideak eta premiak errespetatzen ez dituen eredu sozioekonomiko eta gizarte-babeseko bat eraiki dute: gizarte-babeseko eredu, etxebizitzaren merkatua eta lan-merkatua gazteen interesak eta premiak kontuan hartu gabe diseinatu dira, familiak izango liratekeela gazteen premiei erantzuteaz arduratuko liratekeenak kontuan hartuta. Horren guztiaren ondorioz, pobrezia-tasak handiak dira haurtzaroan eta gaztaroan –adinekoen artean baino lau edo bost aldiz handiagoak–, ugalkortasun-tasek behera egin dute, eta gazteen artean ziurgabetasun-sentimendua eta perspektibarik eza zabaltzen dira: soldata txikiak, prestazio urriak, emantzipatzeko eta etxebizitza eskuratzeko zailtasunak, kontziliazio-arazoak, emigrazio behartua, itxaropen zapuztuak... Desberdintasuna –gazteen eta adinekoen artean eta gazteen artean– da, neurri handi batean, gazteen bizi-ikuspegien ezaugarria. Desberdintasun hori, gainera, neurri handi batean, gurasoengandik seme-alabengana transmititu da, haurren pobrezia hazten ari den testuinguru batean, eta familiek seme-alabei uzten dieten herentziak –ekonomikoak, higiezin arlokoak, hezkuntzakoak, kulturalak eta harremanetakoak– bere garrantzia berreskuratzen du.

Azken batean, argi dago egungo lan-merkatuaren eredu, etxebizitzaren merkatua, zaintza-sistema edo gizarte-babesaren eredu eratzeko moduak belaunaldien arteko ituna apurtzen lagundu duela.

Egoera horren aurrean, euskal administrazioak –2000. urtean Seme-alabak dituzten Familiei Laguntzeko Erakunde arteko I. Plana eta 2008. urtean Familiei Laguntzeko Legea onartu zituzten– gizarte-babeseko eredu horren eraldaketa bizkortu egin da azken urteotan, gizarte-inbertsioaren paradigmara gehiago birbideratuz eta erronka demografikoari eta belaunaldien arteko ekitateari zentralitate berri bat emanez.

Egindakoaz gain, zer beste urrats egin litezke Euskadin belaunaldien arteko ituna berrosatzeko?

- Lehenik eta behin, EAEko belaunaldien arteko harremanen etorkizunari, horien dimentsioei eta ondorioei buruzko elkarrizketa eta eztabaida publiko sakona ahalbidetu behar dugu herritar guztien artean, horiei buruz garatu beharko den ebidentzia enpirikoan oinarrituta. Gure inguruko beste herrialde batzuetan ez bezala, gai horri buruzko eztabaidarik ez da izan Euskadiko agenda publikoan, duela bi urtera arte, eta beharrezkoa da gai horiei buruzko eztabaida eta azterketa bultzatzea. Eztabaida horrek, bestalde, abiapuntutzat hartu behar du interes desberdinak daudela, batzuetan kontrajarriak, baina, aldi berean, egiaztatu behar da badirela epe luzera herritar gehienek mesederako izango diren neurriak, haien adina edozein dela ere.
- Bigarrenik, beharrezkoa da belaunaldien arteko harremanei buruzko ikuspegia bizi-ziklo osoko arriskuak kontuan hartzen dituen ikuspegi bihurtzea. Belaunaldien arteko harremanak beti izaten dira desoreka-harremanak, bizi-zikloaren etapetan zeharreko premiak askotarikoak direlako (handiagoak bizitzako lehen eta azken etapetan tarteko uneetan baino), baina antzekoak bizi-zikloan zehar. Bizi-ziklo osoari buruzko begirada horrek, funtsean, segurtasuna eskaintzera eta ziurgabetasuna murriztera bideratuta egon behar du. Ziurgabetasun hori gero eta ezaugarri handiagoa da gure gizartean, edozein adinetan.
- Hirugarrenik, zahartzaroko eredu berriak garatu behar dira, belaunaldien arteko justizia -begirada izan dezaten, beren kolektibotik haratago begiratzeko eta guztien ongia lortzeko gai izan daitezten. Lan-erretiroak ez du bizitzaren erretiroa ekarri behar, ezta gizarte honek dituen erronken erretiroa ere. Gauza bera esan daiteke gazteak ulertzeko eta bi-

zitzeko moduei buruz. Gainera, azpiegitura sozialean inbertitu behar dugu, interdependentzia ukatzen duten eta belaunaldien arteko lotura zailtzen duten eredu erlazionalen alternatibak bilatuz.

- Azkenik, garrantzitsua da belaunaldien artean gatazkak edo gerrak sortzeko arriskua saihestea eta adin-taldeak funtsean homogeneousak direla aintzat hartzea. Inola ere ez da onargarria haurtzaroan, nerabezaroan eta gaztaroan gehiago inbertitzeak ezinikusia izan behar duela, adinekoen babesaren bermatu behar dela eta babes horretan aurrera egiten jarraitu behar dela.

Zehatzago esanda, aldaketa garrantzitsuak egin behar dira gure erakunde nagusietako batzuetan:

- Lan-merkatuan: urteetan zehar, gure lan-merkatuak lan-prekarietatearen formak onartu ditu, eta horiek bereziki kaltetu dituzte emakumeak eta gazteak. Nahiz eta pentsa daitekeen berriki egindako lege-aldaketek eta ikusten diren aldaketa demografikoek egoera hori aldatuko dutela, belaunaldien arteko edozein itunetan kalitatezko enpleguak eta soldatak bermatu behar zaizkie gazteei, eta, horretarako, ahalegin handiagoa egin behar da nazioartean ekoizpen-eredu lehiakorra finkatzeko.
- Zaintza-sisteman: azken urteetan aurrerapenak egin diren arren, zaintza-sistema publikoa oraindik ahula eta eskasa da. Gizarte-babesaren eremu horretara bideratutako ahaleginak eta inbertsioak areagotu behar dira, batez ere etxeko laguntzei dagokienez. Euskadik oraindik ere aurrera egin behar du mendekotasun-arriskua mutualizatzeko prozesuan, erantzukizun funtsean pribatutzat hartzeari uzteko. Beharrezkoa da, halaber, herritarrak zainketetan inplikatzeko, zainzaileen bizitza eta bizi-proiektua errespetatuz, hau da, proiektu pertsonala, lanekoa eta zainketakoa uztartzen lagunduz. Ondorioz, Fernando Fantovak adierazi duen bezala³⁸, belaunaldien arteko aniztasunari hobeto erantzuteko eta belaunaldien arteko bidezko harremanak bultzatzeko, gizarte-zerbitzuen politika bultzatu behar da, ongizate-sistemak eta gizarteak zainketen krisiari eta nahi ez den bakardadeari eman beharreko erantzuna gidatuko duena, eta familia- eta komunitate-ikuspegia txertatu behar da, genero-ekitatearekin, politika guztietan.
- Etxebizitzaren merkatuan: belaunaldien arteko arrakala, bereziki, etxebizitza eskuratzeari dagokionez dagoen arrailean gauzatzen da. Beraz, ezinbestekoa da adineko pertsonen ondare higiezin aktibatzekeo neurriak hartzea, batetik, behar dituzten zainketak finantzatzeko eta, bestetik, gazteentzako etxebizitza eskuragarriaren eskaintza handitzen laguntzeko. Ildo horretan, alderantzizko hipotekaren eredu publikoak interes-ekimen izan daitezke. Ikuspegi orokorrago batetik, sustapen publikoko etxebizitza-gastua handitzen jarraitzea eta etxebizitza merkatu arrunteko ondasuntzat hartzea saihesteko neurriak hartzea dira belaunaldien arteko ituna berrosatzeko oinarrietako bat, gaur egun etxebizitza eskuratzeko orduan adinaren ikuspegitik dagoen desberdintasuna dela eta.
- Gizarte-babesaren eremuan: gizarte-babesaren euskal ereduaren logikara bideratzen jarraitu behar da. Horrek ez du esan nahi adinekoentzako zerbitzuetan eta prestazioetan egiten den gastua alde batera utzi behar denik, hobetu egin behar du litzatekeelako; bai, ordea, haurren, gazteen eta familien politiketan gehiago inbertitzea ahalbidetuko duen birkalifikazioan aurrera egitea. Bidezko inbertsioa izateaz gain, inbertsio adimentsua eta errentagarria da, frogatu baita haurtzaroan inbertitzea *sine qua non* baldintza dela adinekoen sostenguak eskatzen duen hazkunde ekonomikorako. Aurreko kontribuzioetan eta kotizazioetan hain oinarrituta ez dagoen eta kotizatu ezin izan duten guztiak ere behar bezala babestuko dituen babes-eredu bat ere garatu behar dugu: aseguruaren logikatik igarotzea –gizarte-arrisku zaharrei erantzuteko baliagarria–, babes unibertsalaren logikaren arabera, premien arabera, eta ez bakarrik alde aurreko kontribuzio-historiaren arabera.
- Zerga-sisteman: Fantova berriro aipatuz, belaunaldien arteko ituna berreraikitzekeo, diru-sarrerak bermatzeko politikekin batera, familia-unitateen eta botere eta administrazio publikoen finantza-nahikotasuna ahalbidetuko duen eta dinamika komunitarioak eta solidarioak eta bizitzaren belaunaldi arteko jasangarritasuna indartuko dituen zerga-politika behar da. Horrek esan nahi du, adibidez, ondarearen metaketaren eta eskualdatzearen gaineko tributazioa berrikusi behar dela.

- Azkenik, belaunaldien arteko harremanen gaiak, erronka konplexu orok bezala, konplexutasun horrek dakarren erronkarekin bat datorren gobernantza behar du. Beharrezkoa litzateke, beraz, neurriak hartzea gai horri buruzko azterketa, eztabaida eta erabakiak hartzea artikulatzeko eta instituzionalizatzeko. Gai horri buruzko lantalde egonkor bat sortzea, zorrotasun- eta aniztasun-irizpideekin neurri zehatzak proposa ditzakeena, ildo horretan lehen aurrerapena izan liteke.

Artikulu honetan jasotako datuek eta hausnarketek egoera konplexua erakusten dute, argi-itzalak dituen, irismen luzeko fenomeno sozial guztiekin gertatzen den bezala. Itzalak gure gizartearen oinarri den belaunaldien arteko ituna hausteko arriskuari eta gazteen bizi-baldintzak definitzen dituzten elementuetako batzuk hondatzeari buruzkoak dira.

Argiak, nolana ere, ezin dira alde batera utzi: adinekoen bizi-baldintzak hobetzea –osasunari, bizi-itxaropenari, parte-hartze sozialari edo gaitasun ekonomikoari dagokienez, nahiz eta pobrezia eta ahultasuna egon oraindik adinekoen kolektiboan– arrakasta kolektiboa eta lorpen sozial historikoa da. Bestalde, belaunaldien arteko harremanek ez dute gatazkarik, eta transferentziak eta trukeak gertatzen dira, belaunaldi guztien onurarako. Euskadin ez dago belaunaldien arteko gatazkarik; bai, ordea, belaunaldien arteko nolabaiteko urruntasun afektiboa. Demografia eta artikulu honetan aztertutako gaiak ikusita, komeni da horri buruzko politikak eta esku-hartzeak kontuan hartzea eta garatzen jarraitzea.

Adineko pertsonen egoera, kolektibo gisa, hobetu egin da, gainera, Euskadi Mendebaldeko herrialdeen buruan kokatzeko gai izan den testuinguru batean, bizi-kalitateari eta giza garapenari dagokienez. Lorpen hori zaila da imajinatzen, 80ko hamarkadaren hasieran euskal administrazioek Ongizate Estatuaren tresna gehienekudeaketa beren gain hartu zutenean. Ez da ahaztu behar, gizarte-ongizatearen arloan, Europako herrialde aurreratuenekin bat egiteko arrazoia dela bai euskal produkzio-sarearen aberastasuna sortzeko gaitasuna, bai populazio gehiena pobrezia- eta bazterkeria-arriskutik babesten duen gizarte-babeseko eredu baten birbanatze-gaitasuna –bere mugekin ere. Etorkizunari begira, funtsezkoa da bi elementuak zaintzea.

Nolana ere, egindako erreprosoaren elementurik positiboena azken urteotan Euskadiko politika publikoen norabidean gertatzen ari den aldaketari dagokio; 2030 Agendaren esparruan, gizarte-iribertsioaren ikuspegiarekin gero eta konpromiso handiagoa duten politikak, eta, beraz, belaunaldien arteko berdintasun- eta justizia-maila handiagoetarantz aurrera egiteko gero eta gaitasun handiagoa dutenak. Norabidea aldatu baino gehiago, beraz, politika horien egungo orientazioa mantendu eta indartu behar dela dirudi, pertsona guztiek –adina eta belaunaldia alde batera utzita– bizi-ziklo osoan behar dituzten aukerak eta laguntzak aurkitu ahal izan ditzaten. Bai administrazio publikoek, bai euskal gizarte osoak, bide horretan aurrera egiteko beharrezko tresnak dituzte.

